

גיד הנשה פרק שביעי חולין

1. יתן אלו מלאך ויבן בקבה ויתחנן לו בית אל ימלאנו וישם ידבר עקוב: הושע יב ה
2. ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך בי אם ישאלא בי שרית עם אלהים ועם אנשים ותובל:

3. ובגפן שלשה שרידים והיא כפרחת עלתה נצה הבשילו אשכולותיה ענבים: בראשית מ
4. גפן ממצרים תסיע תגרש גוים ותשעך: תהלים פ ט
5. ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד ותפלא ארץ אתם: שמות א ז
6. פירח דרבתי לבדי ומעמסם אין איש אתי ואדרבם באפי וארמסם בחמתי ויו נצחם על בגדי וכל מלבושי אגאלתי: ישעיהו סג ג
7. ואברהם לי בחמשה עשר פסח וחמור שערים ולתך שערים: הושע ג ב
8. אבי השביעני לאמר הזה אנכי מת בקברי אשר בריתי לי בארץ כנען שמה תקבריני ועתה אעלה נא ואקברה את אבך ואשבור: בראשית ג ה
9. צרור הכסף לקח בידו ליום הכסף יבא ביתו: משלי ז כ
10. ויאמר יי אלי השליכוה אל היצר אדר ויקר אשר וקרתי מעליהם ואקחה שלשים דקק ואשליך אתו בית היצר: בראשית יא יב
11. ויאמר אליהם אם טוב בעיניכם הבו שכרי ואם לא חדלו וישקלו את שכרי שלשים כסף: זכריה יא יב

לעני רש"י
וידעיל"ש [ויוליד"ש]. קונקונות.

רבינו גרשום
הדר ויריע כל בני אלהים: אלו שלשה שרי גוים כר: כלומר גוים כשרין כגון אדריגן דשמשה לרב: הבשילו אשכולותיה ענבים אלו הנסכים. וגם הם היו מתנה לגבי מובח: וכן הוא אומר ויו נצחם על בגדי. נצה דורש נצחם: שלש כנסות האמורין במצרים. וכוס פרעה בידו וגו': אומה זו כגפן נמשלה. כלומר שתורשין וורעין שלמלא כן רעב יבא בעולם: חומר שעורים ולתך שעורים. חומר שלשים סאה לתך ט"ז סאין ואלו היו סך הכל מ"ה סאין ואוחם מ"ה סאין אלו מ"ה צדיקים: דתותי: אפתא אקפרין בלע"ז: ואומר אליהם אם טוב בעיניכם הבו שכרי:

ברוך אופנים הוא דאמרי ליה. אכל קדוש אומרים שרפים כדכתיב (ישעיה ו) שרפים עומדים ממעל לו וגו' וכתיב צמריה וקרא זה אל זה ואמר קדוש קדוש קדוש וכו' ומה שאנו אומרים צמפלת יוצר והאופנים ומיות הקדש כו' דמיות נמי אומרים צרון דעדיפי משרפים וקרא נמי מוכח דמיות ואופנים אומרים צרון דצמר קרא דצרון כתיב וקול כנפי המיות משיקות אשה אל אחותה וקול האופנים לעומתם קול רעש גדול וכלל דוכחא משמע דהאופנים צמר מיות גרידי דכתיב (יחזקאל ה) וכלתת המיות ילכו האופנים אללס ובהנשא המיות מעל הארץ ינשאו האופנים וכתיב נמי כי רוח המיה צאופנים ואס תאמר דילפינן השתא לפירוש זה דמיות ושרפים אין הכל אחד וצפרק אין דוקטין (מגינה דף יג:) אומר פסוק אחד אומר שש כנפים לאחד ופסוק אחד אומר ארבע כנפים לאחד ומאי קושיא הא הא קרא דשש כנפים בשרפים כתיב והאי דמיות כתיב וי"ל דמסתבר ליה שאין מוסיג כנפיהם וכה"ג פריך צפ"ל לא לו (וימא דף עב:) כתיב ועשית לך ארון עץ וכתיב ועשו ארון עצי שטים אע"פ שהיה ארון אחר מסתמא כמו שהיה זה כך היה זה וכן דהמוכר פירות (ב"ב דף טז.) למ"ד פניהם איש אל אחיו והכתיב ופניהם אל הצית מכרובים של שלמה לא נשתנו זה מזה:

ברוך אופנים הוא דאמרי ליה ואיבעית אימא כיון דאתיהיב רשותא אתיהיב וישראל אל מלאך ויוכל בכה ויתחנן לו איני יודע מי נעשה שר למי כשהוא אומר כי שרית עם אלהים הוי אומר יעקב נעשה שר למלאך בכה ויתחנן לו איני יודע מי בכה למי כשהוא אומר ויאמר שלחני הוי אומר מלאך בכה ליעקב כי שרית [עם אלהים ועם אנשים] אמר רבה רמו רמו לו שעתידים שני שרים לצאת ממנו ראש גולה שבבבל ונשיא שבארץ ישראל מכאן רמו לו גלות וביגפן שלשה שריגים אמר רב חי"א בר אבא אמר רב אלו ג' שרי גאים היוצאים מישראל בכל דור ודור פעמים ששנים כאן ואחד בארץ ישראל פעמים ששנים בארץ ישראל ואחד כאן יהיבו רבנן עינייהו ברבנא עוקבא ורבנא נחמיה בני ברתיא דרב רבא אמר אלו שלשה שרי גוים שמולמדים וכות על ישראל בכל דור ודור תניא רבי אליעזר אומר גפן זה העולם שלשה שריגים זה אברהם יצחק ויעקב והיא כפורחת עלתה נצה אלו האמהות הבשילו אשכולותיה ענבים אלו השבטים אמר לו רבי יהושע וכו' מראין לו לאדם מה שהיה והלא אין מראין לו לאדם אלא מה שעתיד להיות אלא גפן זה תורה שלשה שריגים אלו משה ואהרן ומרים והיא כפורחת עלתה נצה אלו הצדיקים שבכל דור ודור אמר ר"ג עדיין צריכין אנו למודעי דמוקים ליה כוליה בחד מקום רבי אליעזר המודעי אומר גפן זה ירושלים שלשה שריגים זה מקדש מלך וכהן גדול והיא כפורחת עלתה נצה אלו פרחי כהונה הבשילו אשכולותיה ענבים אלו נסכים רבי יהושע בן לוי מוקים לה במתנות דאמר ר' יהושע בן לוי גפן זו תורה שלשה שריגים זה באר עמוד ענן ומן והיא כפורחת עלתה נצה אלו הבכורים הבשילו אשכולותיה ענבים אלו נסכים רבי ירמיה בר אבא אמר גפן אלו ישראל וכן הוא אומר ר"ג גפן ממצרים תסיע כפורחת (ה) עלתה נצה הגיע זמנו של ישראל לפרות ולרבות וכן הוא אומר ר"ג ובני ישראל פרו וישרצו עלתה נצה הגיע זמנו של ישראל ליגאל וכן הוא אומר ר"ג ויו נצחם על בגדי וכל מלבושי אגאלתי הבשילו אשכולותיה ענבים הגיע זמנה של מצרים לשנות כוס התרעלה והיינו דאמר רבא ר"ג שלשה כוסות האמורות במצרים למה אחד ששתה בימי משה ואחד ששתה בימי פרעה נכה ואחד שעתידה לשנות עם כל העובדי כוכבים אמר ליה רבי אבא לרבי ירמיה בר אבא כי דריש להו רב להני קראי באגדתא כוונתך דריש להו אמר רבי שמעון בן לקיש אומה זו כגפן נמשלה זמורות שבה אלו בעלי בתים אשכולות שבה אלו תלמידי חכמים עלין שבה אלו עמי הארץ קונקונות שבה אלו ריקנים שבישראל והיינו דשלחו מתם ליבעי רחמים איתכליא על עליא דאילמלא עליא לא מתקיימין איתכליא ר"ג ואכרה לי בחמשה עשר כסף א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יהוצדק א"ר בירה אלא לשון מכירה שנאמר בקברי אשר כריתי לי בחמשה עשר זה מ"ו בניסן שבו נגאלו ישראל ממצרים כסף אלו צדיקים וכן הוא אומר צרור הכסף לקח בידו חומר שעורים ולתך שעורים אלו מ"ה צדיקים שהעולם מתקיים בהם ואיני יודע אם שלשים כאן ומ"ו בארץ ישראל ואם שלשים בארץ ישראל ומ"ו כאן כשהוא אומר ר"ג ואקחה שלשים הכסף ואשליך אותו בית ה' אל ה' היוצר הוי אומר שלשים בארץ ישראל ומ"ו כאן אמר אבי ורובייהו משתכחי בני כנישתא דתותי א' אפתא והיינו דכתיב ויאמר אליהם אם טוב בעיניכם הבו שכרי ואם לא חדלו וישקלו את שכרי שלשים כסף ר"ג רבי יהודה אומר אלו שלשים מצות שקבלו עליהם בני נח ואין מקיימין אלא שלשה אחת שאין

כיון דאסייזי רשותא. לזכיר דכבר הזכירוהו בקדוש לאחר שלם מיתוב של שבה: אסייזי רשותא לאדכוריה להדיא: וישר אל מלאך. מקרא הוא צמרי עשר: ויוכל איני יודע. על אי זה מהם הוא אומר ויוכל שנצח ונעשה שר אס יעקב למלאך והכי קאמר וישר יעקב אל מלאך ויוכל יעקב או הכי קאמר וישר אל המלאך ויוכל המלאך ונלחו: כשהוא אומר כי שרים. ותוכל הוי יעקב נלחו למלאך: שרים עם אלהים. נשיא שבארץ ישראל ססמוכים הם ונקראים אלהים עד האלהים יצא דבר שניהם (שמות כב) ועם אנשים ראש הגולה: וביגפן. ישראל נמשלו לגפן דכתיב גפן ממזרים תסיע (תהלים פ): שרי גאים. שעירים וקרובים למלכות: אלו ג' שרי גוים. מלאכים: עלסה נלה. אין חסוב כן כל כך כשריגים שהם ענפים קשים: אלו פרחי כהונה. המשרתים צמקדש: צמחנות. שנתן הקצ"ה לישראל: אלו הצדוקים. שהכניסן לארץ טובה ומלאה פירות ומציאין ממנה צדוקים בצריחת גמר בשולם: הגיע זמנו. נללח נכחן ולפרות ולרבות: ועלסה נלה. עלתה זמן הנלה להיות דס נלחן של מנרים: ג' כוסות. כספור החלום וכוס פרעה וגו':

בימי פרעה נכה. שהתריעה נצודק נכר דכתיב (ירמיה מו) לנח נצודק נכר מלך צבא וגו': אומה זו. ישראל: נמשלה כגפן. גפן ממזרים תסיע: זמורות שבה אלו בעלי נסים. דמה המורה הזו מוליאה לולבין ועלים ופרי והוא עיקר הגפן כך בעלי נסים גומלי חסד ומחויקים ידי עניים ומפזרים ממונס למלכות בשביל אחיהם ומתקיימים על ידם: עלין. שגפן קובלין היום ומגיינים על האשכולות שלא יכס שרצ ושמש ורוחות כך עמי הארץ חורשין וורעין וקולרין מה שתלמידי חכמים אכלים: קונקונות. ודיליל"ש דלח חוץ למידי: ואכרה לי. הקצ"ה אומר קניתי לי ישראל בטר"ו צניסן בשביל הצדיקים: אשר כריתי לי. קניתי כדלמרי" ב"פ"ק דסוטה (דף יג.) דיעקב זננה מעשו: צרור הכסף. צמלק (סנהדרין דף יא:) מפרשינן ליה צדדיקים שלחו ליה עמון ומואב לנצודק נכר כדשמעו לנצילא דליתנבחו כחורבנא תא אחרצבינהו שלח להו מסתפינא מאלההון שלחו ליה כי אין האיש צדימו שלח להו בקריבא אחי שלחו ליה הלך צדך למרחוק שלח להו איכא צדיקי צדעי רחמי שלחו ליה צרור הכסף לקח בידו צדיקים שבהם המיתוס: חומר. שלשים סאין: לפד. ט"ו סאין: כאן. צצצ: ורובייהו. לצדיקי סאין ישראל: אפתא. יליע: ואומר אליהם. צצצואת זכריה כתיב גבי עובדי כוכבים ואקח את מקלי את נועם ואגדע אותו להפך את צריתי אשר כרתי את (ה) הענמים ואומר אליהם וגו': הנו שכרי. החזירו לי את הצדיקים שהייתם מקבלים עליהם שכר וישקלו וגו' (א) ואקח את שלשים הכסף. ונקצעו אותם צדיקים לדורות צישראל: אל ציט ה'. צרף ישראל: שלשים מלות. לא נמפרשו ב' ומהכא הוא דקא יליף: שאין

- א) גפן מנאל. רש"י
- ב) [סוטה יג. א.] ג' נ"ה ס. ע"ש סוטה יג. א.] ד' י"מ האוה, (ה) צ"ל רב יהודה, (ו) [בבבא ש"ס מ.]

הגהות הב"ח
(א) גמ' הוה כפרחת הגיע זמן כ"ל מיות עלתה נצה נמחק: (ב) רש"י ד"ה ואמר וכו' את כל העמים: (א) ד"ה הנו הד"ה עם ד"ה ואקחה שלשים כ"ל ומיות את נמחק:

הגהות מהר"ב רינשבורג

א) גמ' בני כשהוא דמיות אפתא. ר"ב ע"י ערוך ערך אפתא: ב) רש"י ד"ה שלשים מנות לא נמפרשו. ר"ב ע"י עשרה מאמרות מאמר חקור דין חלק ג' פ"ח"ד דף ק"א דמפרש להו לטובו שלשים וע"י יפה חומר צפ"י ויחי דף תקכ"ה עמוד ד' ויפה מלאה פ"ח ד"ה דף ל"ו ע"ה ופ"ח ד"ה דף ק"ע ע"ב:

מוסף רש"י
ג' כוסות. מלגומי של שר המשקים (סוטה ט. ט.) בימי פרעה נכה. לנח נצודק נכר כגלל הכסות את ארץ מרים (שם) עם כל העובדי כוכבים. לימות המשיח (שם).